

Анатолій ЛИТВИН, Літта МАКСІМОВА, Яніна ЦИПУРИНДА

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО (з досвіду роботи Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського)

***Анотація.** У статті висвітлено ключові аспекти формування цінностей сучасних учнів у контексті створення унікальної української школи, що базується на світоглядних орієнтирах Василя Сухомлинського і здатна виховати громадян з чіткою активною життєвою та громадянською позицією, системою поглядів, переконань, професійних орієнтирів, умотивованих до примноження національних традицій та розбудови успішної держави.*

Україна – це моя країна. Цінності народу – це мої цінності. Освіта – шлях формування майбутнього, відбудови України як потужної європейської держави.

Олександрійський педагогічний фаховий коледж імені В.О.Сухомлинського – заклад, який має більш ніж 111-річну історію, береже і примножує традиції, розширює партнерські зв'язки з освітянськими спільнотами; має мотивованих, патріотично визначених, висококваліфікованих випускників.

Коледж гідно несе ім'я великого майстра педагогічної справи Василя Олександровича Сухомлинського, якому 28 вересня 2023 року виповнюється 105 років з дня народження.

Спадщина В.О. Сухомлинського унікальна. Вона налічує 41 монографію, понад 600 наукових статей. Його праці «Головне – якість уроку», «Методика виховання колективу», «Підготовка учнів до трудової діяльності», «Духовний світ школяра», «Серце віддаю дітям», «Розмова з молодим директором школи», «Книга про любов», «Батьківщина і серце», «Людина неповторна» пронизані ідеями добра, великої

любви до особистості дитини, піклуванням про її майбутнє, майбутнє нації, майбутнє держави. Ідеї педагога виражені, потужні, прогностичні, підтверджені часом і досвідом багатьох країн світу. Саме тому книги Василя Сухомлинського видавалися різними мовами в Болгарії, Румунії, Югославії, Китаї, Польщі, Японії, Таїланді.

Для викладачів, студентів, випускників коледжу Василь Олександрович – це вчитель, наставник, порадник, стимул, друг, генератор ідей, майстер своєї справи. Колектив коледжу вивчає, упроваджує, примножує традиції В.О. Сухомлинського в розрізі вимог Нової української школи та готує сучасного фахівця на світоглядних орієнтирах Василя Олександровича Сухомлинського (рис. 1).

Умови воєнного стану кардинально змінили психологію суспільства, зміст пріоритетних цінностей, вплинули на всі галузі, у тому числі й освіту. Ми глибоко усвідомили цінність України, цінність життя, цінність мови, цінність взаємодопомоги, цінність віри. Саме цінності допомагають Збройним силам України перемагати, нам – вистояти

та планувати мирне майбутнє в рідній державі. Вони сформовані нашою системою виховання, системою освіти, народними традиціями, позитивним педагогічним досвідом. Цінності у виховній системі В.О. Сухомлинського – цінності здобувачів освіти педагогічного коледжу. Вони формують їх спільно з учителями базових закладів під час проходження практики «Практика з позакласної виховної роботи» у дітей молодшого шкільного віку. Одним із дієвих шляхів формування цінностей молодших школярів є опрацювання книг для дітей, які написані Василем Сухомлинським, зокрема:

- «Мед із кишені» – вчить не обманювати, не бути жадібним (*цінність чесності*).
- «Чорні руки» – сприяє вихованню

поваги до старших, до хліба, до праці (*цінність моралі*).

- «Петро й Марійка» – вчить не лінуватися (*цінність праці*).

- «Горбатенька дівчинка» – виховує почуття доброти та людяності (*цінність толерантності*).

- «Через потік» – вчить бути відповідальним, виховує почуття поваги – (*цінність відповідальності*).

- «Добре слово» – вчить поважати старших та закликає до дружніх взаємовідносин у родині (*цінність сім'ї*).

- «Дідова колиска» – вчить любити Батьківщину (*цінність патріотизму*).

Любов до Батьківщини – ключова ідея виховання патріотизму.

Рис.1. Світоглядні орієнтири В.О.Сухомлинського

Василь Олександрович захищав Батьківщину в роки Другої світової війни. Нині ми пишаємося гідними синами й дочками України, студентами та випускниками коледжу, які стали на захист України. Їх плекали батьки, їх виховували педагоги... Отже, сама професія вчителя – це також цінність, яку усвідомлює кожна людина, яка обрала педагогічний шлях.

В.О. Сухомлинський наголошував: «Учительська професія – це людинознавство, постійне проникнення в складний духовний світ людини, яке ніколи не припиняється» [7, с. 7]. Рисами особистості вчителя повинні бути безмежна віра в людину, терплячість до дитячих слабостей, гармонія серця й розуму, сердечність, оптимізм, доброзичливість, вміння бачити й відчувати світ дитинства [7].

Професія вчителя має низку специфічних властивостей і якостей, зокрема:

- вона пов'язана із найдорожчим – людиною;
- її кінцевий результат не можна побачити відразу;
- на розвиток і становлення дитини впливає багато чинників;
- об'єктом праці педагога є розум, почуття, воля, переконання, свідомість дитини;
- дитина постійно змінюється, розвивається, формується – це особливо відповідально.

В.О. Сухомлинський акцентував на необхідності формування таких якостей у вчителя, як: добротність, закоханість у предмет, любов до дітей, емоційність, терплячість до дитячих слабостей, гармонія серця та розуму, віра в себе, в учня, сердечність, моральність, відданість справі й Батьківщині. Саме ці якості допомагають нашим студентам і випускникам коледжу реалізовувати сучасні завдання освіти [7].

Здатність до партнерства, творчого розвитку, готовність до інновацій, толерантність, умотивованість, орієнтація на суспільні цінності, учня, патріотизм, стресостійкість, оптимізм, сила характеру, моральні чесноти – це ті риси, які дають можливість створити безпечне й ефективне освітнє середовище в умовах НУШ, захистити дитину, психологічно підтримати її в умовах війни.

Щасливе дитинство – провідна мета діяльності В.О. Сухомлинського.

Щаслива особистість має чіткі життєві принципи, серед яких: «Україна – це моя країна», «Мова – має значення», «Сила – в єдності колективу людей»,

«Щаслива особистість – всебічно розвинена особистість», «Ми – частина природи».

У Книзі «Серце віддаю дітям» Василь Олександрович зазначає, що природа – це здоров'я особистості, благодатне джерело виховання людини; з пізнанням природи починається становлення розуму, почуттів, поглядів, переконань [6]. Частиною природи усвідомлюють себе і студенти педагогічного коледжу. Вони розуміють відповідальність за її збереження. Підтвердженням цьому є низка проведених акцій, зокрема озеленення території закладу з нагоди 110-річного ювілею коледжу, Всеукраїнська акція «За чисте довкілля», висадка алеї беріз, щорічна толока, конкурс фоторобіт «Сортуй заради майбутнього».

Василь Олександрович Сухомлинський був переконаний, що «...без радісного світосприймання, без бурхливої радості буття й людських взаємовідносин дитину важко уявити, як не можна уявити її серед прекрасного світу із заплученими очима.

Дитина не може жити без переживання радості, без надії на радість, без віри в радість. Якою могутньою силою є радість у повсякденному житті особистості й колективу! Великий педагог описує, як у страшній історії фашистського варварства – таборі знищення в Терезині – жах смерті не вбив у дітях радості сприймання» [1, с. 521].

Саме тому майбутні педагоги радіють кожному дню життя, яке наближає нас до Перемоги, допомагають волонтерським організаціям, підтримують ЗСУ, тим самим даруючи радість нашим захисникам.

В. Сухомлинський підкреслював: «Формування виховного впливу колективу на особистість залежить від того, чим і як живе колектив. Неодмінною умовою позитивного впливу колективу на особистість є емоційне багатство життя колективу [1, с. 465]. Колектив коледжу переконаний, що щаслива особистість – це всебічно розвинена гармонійна особистість. Студенти спільно з викладачами стали активними учасниками таких заходів: тематичних виховних годин до Всесвітнього дня боротьби зі СНІДом; тренінгів «Підвищення обізнаності молоді Кіровоградської області щодо безпечної міграції та працевлаштуванні», «Протидія торгівлі людьми»; III Міжнародної науково-практичної конференції «Безпека на дорозі»; членству «Здоровим бути КРУТО»; акції «Посміхнись життю, адже ти йому потрібен» тощо. Цінності, сформовані в процесі їх

проведення, допоможуть формувати цінності у дітей.

Василь Сухомлинський писав: «Століттями мова народу була тією повноводною річкою, яку ми називаємо поезією [1, с. 136]. Для всіх нас мова і поезія, і муза, і натхнення, і зброя у боротьбі за свободу та незалежність. Мова має величезне значення для кожного українця. Саме це було озвучено студентами педагогічного коледжу під час тематичних годин до Міжнародного дня рідної мови, флешмобу «Я розмовляю українською», у відеопрезентаціях до Міжнародного дня рідної мови, Дня української писемності та мови.

Василь Олександрович Сухомлинський стверджував: «Патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла дуже сильно пов'язані з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею» [1, с. 131].

Здобувачі освіти Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В.О. Сухомлинського мають чітку світоглядну позицію: Україна – це наша держава. Ця позиція продемонстрована під час різних національно-патріотичних тематичних виховних годин до Дня Героїв Небесної Сотні, Дня пам'яті Героїв Крут, Гідності та Свободи, історичної онлайн-екскурсії до Краєзнавчого музею м. Олександрія, флешмобів: «Незламні – єдині серцем», «#В_Єдності_Сила», «Ланцюг Єдності», обласному національно-патріотичному конкурсі серед учнівської та студентської молоді до Дня Соборності України та багатьох інших.

На основі опрацьованих творів Василя Сухомлинського, які зосереджені в 5 томах [1, 2, 3, 4, 5], ми створили коротку абетку цінностей сучасного вчителя:

1. Патріотизм – любити Батьківщину не тільки розумом, а й усім серцем.

2. Без будь-кого з нас Батьківщина може обійтися, але будь-хто з нас без Батьківщини – ніщо.

3. У наших школах не повинно бути нещасливих дітей, душу яких гнітить думка, що вони ні на що не здібні.

4. Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися.

5. Дати дітям радість праці, радість успіху у навчанні, збудити в їхніх серцях почуття гордості, власної гідності – це перша заповідь виховання.

6. Школа – не комора знань, а світоч розуму. Усі діти не можуть мати однакових здібностей. Найважливіше завдання школи – виховання здібностей.

Узагальнюючи зазначене, варто наголосити, що знання історії освіти, творчого доробку видатних педагогів нашої держави, урахування ментальності та цінностей українського народу – необхідна умова створення та реалізації унікальної української школи, яка гідна на визнання, пошану та почесне місце в європейському освітньому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1976. Т.1. 654 с.

2. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1976. Т.2. 668 с.

3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1977. Т.3. 649 с.

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1977. Т.4. 630 с.

5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти т. К. : Радянська школа, 1977. Т.5. 637 с.

6. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. *Вибрані твори* : в 5 т. К. : Радянська школа, 1976. Т.3. 670 с.

7. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю. К.: Радянська школа, 1984. 253 с.